

Predsednica Republike Slovenije

NATAŠA PIRC MUSAR

**Govor predsednice Republike Slovenije
Nataše Pirc Musar
na letnem sprejemu diplomacije**

Brdo pri Kranju, 20. december 2024

Velja govorjena beseda in
EMBARGO do 20.12. 2024 do 10.30 ure!

Spoštovana ministrica, spoštovane diplomatke in diplomati, cenjeni gostje. Z veseljem sem spet z vami in naj kar takoj izrazim zadovoljstvo vseh nas v uradu z delom slovenske diplomacije. Za opravljeno delo se vam zahvaljujem in sodelovanja se veselim tudi v prihodnje.

Teško je na kratko povzeti, kako prizadevni in človeško topli ste, ko vas potrebujemo: pa naj gre za pripravo naših obiskov v tujini ali ko pomagata pri sprejemih predstavnikov držav pri nas. Vesela sem vaših pobud in spodbud za sodelovanje. Kot lahko vidite, se odzovem, če le morem.

Zelo cenim vaše razumevanje, potrpežljivost in pomoč tudi takrat, ko se kaj zaplete. To je še posebej cenjeno v teh neprijaznih časih, ko ne mine dan brez skrbi vzbujajočih novic o dogodkih, ki vplivajo na marsikaj, kar cenimo in negujemo. Ko po svetu narašča število vojn, hkrati pa se poglobljata družbena neenakost in podnebna kriza. Naša diplomacija je majhna. Zato je še toliko pomembnejša, da je vrhunška. Slovenija sistematično gradi in mora sistematično graditi profesionalno, državi privrženo diplomacijo, ne glede na to, kdo je na oblasti. Mi si lahko privoščimo samo diplomacijo, ki je utemeljena na meritokraciji in je ne ovirajo delitve ali partikularni interesi.

Veliko govorimo o tem, kako mora biti naša zunanja politika prepoznana, spoštovana, samozavestna. In pogosto taka tudi je. Zavedati pa se je treba, da to ne bi bilo mogoče brez na znanju in izkušnjah temelječe, usposobljene, mednarodno preverjene, včasih prav mladostno zagnane diplomacije. A pozor: to diplomacijo moramo znati tudi ustrezno ovrednotiti. Tu pa ni vse idealno. To še posebej velja za diplomate, ki se odpravljajo službovati daleč od domovine. Pravzaprav velja za vse! Za vse vas je treba poskrbeti tako, da boste imeli ustrezne materialne razmere za delo in da vam bo

omogočeno dostojno življenje – vam in vašim družinam. Le tako bo diplomat oziroma diplomatka Republike Slovenije lahko odlično služil oziroma služila domovini kjer koli na svetu.

Spoštovani.

Nehvaležno je napovedovati, kaj bodo nedavni volilni rezultati po letošnjem super volilnem letu pomenili za dogajanje v mednarodni skupnosti. Imamo pa dovolj razlogov, da lahko rečemo, da smo kot civilizacija tik pred tem, da globoko razočaramo sebe in zanamce. Da si priznamo, da še nismo opravili miselnega preskoka, v katerem bi mednarodno skupnost soustvarjali na podlagi vladavine mednarodnega prava, trajnostnega razvoja, varstva človekovih pravic za vse ljudi in vse enako, na podlagi solidarnosti, sočutja in dostojanstva za vse: ne pa prepuščali sveta na milost in nemilost egoizmu in sledenju zgolj lastnim interesom, ne oziraje se na posledice. In to kljub preteklim težkim izkušnjam, ki so v smrt pognale na milijone ljudi.

O preteklih težkih izkušnjah moramo danes še posebej govoriti. Drugo leto namreč zaznamujemo 80. obletnico konca druge svetovne vojne. Z njo zaznamujemo tudi 80 let od dane zaveze držav, da bodo opravile ta miselni preskok, o katerem govorim. Ne kaže dvomiti, da je bila takrat, leta 1945, nanj večina držav iskreno pripravljena. Ne nazadnje je na pepelu nepojmljivih grozot, s katerimi se je spoprijemalo človeštvo, nastala Organizacija združenih narodov, z njo pa dodelan koncept kolektivne varnosti, ki prepoveduje vojno in zapoveduje reševanje konfliktov z mirnimi sredstvi. Toda osem desetletij kasneje vojna kot sredstvo za reševanje sporov ponovno postaja povsem sprejemljiva. Zdi se, kot da smo osem desetletij živeli v iluziji, da napredujemo kot skupnost, ne samo v znanstveno-tehnološkem, pač pa tudi v vrednostnem smislu, v smislu humanosti in dostojanstva za vse. V iluziji, da odpravljamo še vedno strahotne razvojne razlike in skrbimo za naše podnebje in okolje. Da varujemo temeljne človekove pravice za vse ljudi enako in povsod. Da poskušamo preprečevati zločine proti človeštvu in da sodimo obtoženim za te zločine.

Žal naša resničnost ostaja resničnost politikov, torej tistih, ki jih zanima predvsem, kaj bo danes, ne, kaj bo jutri. Ti niso vizionarji, še manj humanisti. So pragmatiki, pogosto egoisti, prepričani v lastni prav in zainteresirani zgolj ali najprej za uresničevanje interesov svoje države ali celo neke ozke politične elite na oblasti – ne glede na ceno. Premislek o postranski škodi, ki jo povzročajo pri tem, ni v ospredju.

Podnebni vrh v Bakuju je nazorno pokazal, da imajo države manj volje biti vključujoče in solidarne. Doseganje ciljev trajnostnega razvoja je oteženo. Zato pa države čedalje več sredstev namenjajo za oboroževanje, pogosto z napol prikritim zadovoljstvom zaradi bogatenja lastne vojaške industrije, ne zgolj z obrambnimi oziroma varnostnimi nameni.

Čedalje več je politikov, diplomatov in poznavalcev mednarodnih odnosov, ki izražajo mnenje, da mednarodno pravo in mednarodne organizacije pri reševanju težav na svetovni ravni nimajo več velike vloge. Oziroma nobene vloge, če bi vprašali voditelja Ruske federacije ali Izraela, kadar odločitve niso neposredno v podporo njunim uničujočim, nelegalnim in nelegitimnim vojaškim akcijam.

Čez nekaj tednov bodo ZDA dobile vlado, ki utegne odločno kreniti v boj za relativno prevlado glede na druge velike sile. Že zdaj slišimo svarila, da bomo v Evropi, tradicionalni ameriški zaveznici, morda morali izbirati: ali sodelovanje z ZDA z našo popolno prilagoditvijo njeni zunanji politiki ali priprava na posledice, če tega ne bomo storili.

Táko razmišljanje, spoštovane in spoštovani, ni dobro. Na binarno omejitev svoje zunanje politike – za ali proti – kot suverena država ne moremo pristati. Tako omejena zunanja politika nas vodi zgolj v območje obračuna med velesilami, ki v času nastajanja multipolarnega sveta želijo zadržati zase oziroma osvojiti kar največji delež. Tako omejena zunanja politika postavlja ob stran resnične probleme, ki neposredno ogrožajo napredek naše civilizacije, kot so razvoj in podnebna kriza. Dilema »ali si z mano ali si proti meni« torej ni škodljiva le za Slovenijo, pač za vsako majhno ali srednje veliko državo, ki mora v tem plesu velesil skrbeti za svoj obstoj. In takih držav je na svetu pretežna večina.

Več razlogov vodi k temu, da je na to škodljivost treba opozoriti. Naj na tem mestu omenim dva.

Prvič. Pomembnega dela naše varnosti ta trenutek ne zagotavlja samo tradicionalno vojaškopolično zavezništvo, torej zveza NATO, katere zanesljivi, zaupanja vredni člani smo. Zagotavljata jo tudi multilateralizem in vladavina mednarodnega prava, ki ščitita male države ter jim dajeta priložnost enakopravnega vključevanja v mednarodne odnose.

Drugič, naivno je pričakovati, da se preostale velike sile na morebitni tako radikalni premik v ameriški zunanji politiki ne bodo odzvale – in odzvale se bodo različno, torej bolj ali manj agresivno. Med različnimi zavezništvi lahko pride do konflikta. Zato tudi med zavezniki spopadanje s to dilemo »ali mi ali oni« ne bo lahko.

»Izbira strani« torej ne sme biti vse, kar lahko naša zunanja politika ponudi v teh kriznih časih. V Sloveniji moramo vztrajati pri tem, da sta mir in sodelovanje, utemeljena na mednarodnem pravu, naravno stanje, ne pa konflikti in izključujoče tekmovanje. V taki, relativno mirni skupnosti smo se rodili, v taki skupnosti smo delali in delamo naše kariere, v taki skupnosti so prijokali na svet naši otroci. Storiti je treba vse, da tako mednarodno skupnost vsaj do neke mere ohranimo, ne samo zase, pač pa tudi zanje. Spoštovani.

Veliko govorimo o pravicah in dolžnostih držav. O njih govori Ustanovna listina Združenih narodov. Pojavljajo se v različnih dokumentih, ki opredeljujejo temeljna načela mednarodnega prava in mednarodnih odnosov. Vendar pa med njimi ne najdemo ene, ki oblikuje in bo čedalje bolj oblikovala našo prihodnost, še posebej pa sedanost, v kateri razvoj dogajanja nam, manjšim in šibkejšim, ni v prid. To je pravica in dolžnost ne biti tiho.

Pravica in dolžnost ne biti tiho pomeni glasno in odločno zagovorništvo na vseh forumih, na vseh bilateralnih in multilateralnih srečanjih. Zagovorništvo, ki odraža prepričanje v moč dostojanstva za vsakega človeka kot splošne, skupne vrednote. Zagovorništvo varovanja našega podnebja in okolja. Zagovorništvo nujnosti dialoga. Zagovorništvo pogajanj kot podlage za mirno reševanje sporov. Zagovorništvo večje zastopanosti žensk v mednarodnih institucijah. Zagovorništvo upoštevanja pravičnosti na vseh področjih – od razvoja do obravnave podnebne krize. Zagovorništvo

spoštovanja mednarodnega prava, tudi mednarodnega kazenskega prava, in odločitev različnih sodišč in tribunalov.

Pravica in dolžnost ne biti tiho torej ni nekaj abstraktnega. Izhaja neposredno iz načela suverene enakosti vseh držav, na katerem temelji mednarodno pravo ter, skozi načelo ena država – en glas, tudi OZN in prenekatera druga mednarodna organizacija. Ne smemo se bati biti glasni. Ne biti tiho pomeni prizadevanje za uresničevanje dogovorjenega – skupnih vrednot in norm, ki so temelj sodobne mednarodne skupnosti in ki, če bi bile zares uresničene, ne bi povzročale toliko gorja, neenakosti, izključenosti in nepravčnosti.

Verjamem, da smo si za uresničevanje pravice in dolžnosti ne biti tiho pripravljene kar najbolj prizadevati. Dovolj smo samozavestni. Slovenija kot članica OZN, zveze NATO, EU, Sveta Evrope, OECD in drugih pomembnih mednarodnih organizacij ima svojo težo. Sodeluje z njimi in prispeva k njihovim dejavnostim. A hkrati ohranja svojo avtonomijo, kjer je treba, še posebej, ko gre za ohranjanje mednarodnega miru in varnosti s spoštovanjem mednarodnega humanitarnega in mednarodnega kazenskega prava ter prava človekovih pravic in svoboščin. Ohranja in mora ohranjati svojo pravico in dolžnost ne biti tiho – ne le takrat, ko nam je to v neposrednem interesu, ampak tudi na načelni ravni.

Somišljenikov, ki prav tako verjamejo v pravico in dolžnost ne biti tiho, ne kaže iskati samo v najožjih, zavezniških vrstah. Zaveznike za mir je treba dejavno iskati po vsem svetu. Zagotovo je držav članic OZN, ki želijo sodelovati pri iskanju skupnih rešitve za nastale težave, bistveno več kot tistih, ki jih sodelovanje ne zanima in so svoje partikularne interese pripravljene uveljavljati s silo, nesolidarno in brez razmisleka o dolgoročnih posledicah takega ravnanja.

Nikakor nam ne sme biti tuja ideja, da med državami članicami OZN vzpostavimo koalicijo miru in sodelovanja, ki ne želi biti žrtev rivalstva velesil, ampak si bo prizadevala za krepitev povezovanja med državami, ki želijo dovolj prostora zase, tudi v multipolarnem svetu. Da so nekako neuvrščene, če hočete, a so hkrati močno uvrščene kot zagovornice miru, mednarodnega prava in multilateralizma. Multilateralizem ne sme zamreti. Tako kot ni zamrl v času hladne vojne.

Aktivno prizadevanje za mir in pravičnost v mednarodni skupnosti od nas, ne nazadnje, pričakujejo ljudje, državljanke in državljani, prebivalke in prebivalci Slovenije. Mi vsi smo najprej odgovorni njim – država smo ljudje. Zato in še posebej zato moramo biti glasni in iskati zaveznike, enako misleče države, da bi skupaj prepričali tudi drugače misleče. To počnemo kot nestalna članica Varnostnega sveta. To moramo početi še naprej in tudi v drugih forumih, ne glede na težke čase, ki smo jim priča in ki se nam obetajo.

Spoštovane in spoštovani!

Za samozavesten in avtonomen nastop v mednarodnih odnosih potrebujemo tudi znanje. Ustrezne razmere za njegov razvoj na Mladiki so. Diplomatska akademija MZEZ opravlja odgovorno nalogo. Pridobivamo ga tudi z izkušnjami, kot je izkušnja nestalnega članstva v Varnostnem svetu OZN. Naj se ob tej priložnosti posebej zahvalim timu v New Yorku in podpornim službam v Ljubljani ter drugim diplomatskim predstavništvom za odlično opravljeno skupno delo v prvem letu našega delovanja v

Varnostnem svetu. Od kolegov predsednikov in predsednic slišim veliko pohval. Ob takih pohvalah se mi zasvetijo oči in od ponosa me prevevajo res lepa čustva.

Znanje dokazuje tudi predano, visoko strokovno podkovanu delo Centra za evropsko perspektivo (CEP), znotraj katerega smo razvili širše cenjeno usposabljanje pripadnikov mirovni sil. Tu je še mednarodno priznano delo ITF – Ustanove za krepitev človekove varnosti, Blejskega strateškega foruma, Centra za odličnost financ (CEF) in drugih. Sprašujem pa se, ali ni nastopil trenutek, ko je treba narediti še korak naprej, in sicer tako, da svoje znanje usmerimo v bolj določne projekte.

Naj se v tem okviru najprej ozrem na strategijo slovenske zunanje politike. Seznanjena sem z dolgotrajnimi pripravami nanjo in veseli me, da je bila na vladi sprejeta prav v času diplomatskega posveta. Glede na to, da je praviloma usklajena na več ravneh, zunanjepolitična strategija predstavlja najmanjši skupni imenovalec interesov naše države. Kot taka je sposobna odgovarjati na izzive zgolj v relativno stabilni mednarodni skupnosti, brez tektonskih premikov. Danes, v procesu oblikovanja multipolarnega sveta, pa strategija po eni strani morda potrebuje podporo v komplementarnih dejavnostih oziroma dokumentih, ki omogočajo oblikovanje specializiranih vrst znanja po drugi strani pa nov razmislek o zasnovi strateškega sveta.

Da bi znali razumeti trende in izzive prihodnjega razvoja mednarodne skupnosti in se nanje odzivati, bi morda moral biti strateški svet še bolj interdisciplinaren. Več besede bi morda poleg poznavalcev s področij mednarodnih odnosov, mednarodnega prava in mednarodne ekonomije morali dobiti še tisti s področij informatike, digitalizacije in medijskih študij, klimatologije, kulturologije, psihologije, sociologije in podobno.

V oblikovanju naše zunanje politike bi morda morala bolj do izraza priti tudi specializacija. Počasi spoznavamo in čedalje bolj postaja problematično, da naša država nima izdelane zunanjepolitične strategije do niti ene od ta čas najvplivnejših držav sveta, kot so Brazilija, Indija, Kitajska in, ko bodo to dopuščale okoliščine, Ruska federacija.

Če se ozremo na regionalno raven, imamo izdelano strategijo do Zahodnega Balkana. Upošteva naše gospodarske interese bi morda morali imeti izdelano strategijo tudi do Srednje Azije. Glede na to, kje so za nas zanimivi trgi, kjer vrvi od hitro rastočega prebivalstva z izjemnimi prispevki mladih, in glede na to, kje bodo prihodnja težišča mednarodnega dogajanja, pa tudi strategijo do Vzhodne Azije, Jugovzhodne Azije in Afrike.

Pri oblikovanju na točno določeno državo ali regijo omejenih strategij ne bi bili inovatorji. Nekatere evropske države take strategije že imajo. Del take specializacije mora biti tudi razumevanje čezmejnih vplivov dezinformacij – tako imenovana nova medijska geopolitika. S tako zastavljenim razumevanjem strateškega vedenja bomo zunanjepolitične odločitve lažje sprejemali avtonomno in ne bomo le sledilci preferenc velikih.

V okviru strateške usmeritve na regije seveda nikoli ne smemo pozabiti na gospodarsko diplomacijo. Ta našemu gospodarstvu odpira številna vrata. Na vseh ravneh mednarodnih odnosov mora Slovenija dejavno vključevati gospodarstvo. To počnemo in prav je tako. Večkrat sem že rekla in bom tudi tokrat ponovila, naša

podjetja ne tekmujejo zgolj na državnem ali evropskem prvenstvu, tekmujejo na svetovnem prvenstvu, na olimpijskih igrah. Globalno torej in mi jim moramo pri tem pomagati. Zato naj se na tem mestu zahvalim vsem na ministrstvu, ki delujejo na tem diplomatskem področju. Je pa pri tem vendarle treba spomniti na tisti znani rek, da sta za plesanje tanga vedno potrebna dva. Pobude, ideje, predlogi za gospodarsko sodelovanje in prisotnost podjetij v tujini morajo prihajati iz gospodarstva. Le tako lahko pristojno ministrstvo nudi ustrezno pomoč.

Spoštovane in spoštovani, naj sklenem.

V mednarodnih odnosih smo lahko in bodimo samozavestni, a seveda s preišljenostjo, z interdisciplinarnim znanjem, ki nam bo omogočilo ne le poznavanje dogajanja, ampak tudi njegovo razumevanje. Znati in upati si moramo pogovarjati se z vsemi državami, malimi in velikimi, tudi največjimi, tudi takrat, ko to morda ni politično preprosto.

Hkrati pa moramo biti inovativni v svojem načinu delovanja. Znanje in izkušnje imamo. Zato nas ne sme biti strah povezovati se z državami povsod po svetu. S tistimi, s katerimi delimo temeljne vrednote miru, sodelovanja z namenom reševati skupne težave in zagotavljati človekovo dostojanstvo. Pa tudi s tistimi, ki jih želimo prepričati, da so to naše skupne vrednote.

Ključno je, da naši ustvarjalnost in inovativnost v vodenju zunanje politike nista omejeni z igrami ničelne vsote. Te niso v interesu nikogar, in kot zgodovina jasno kaže, še posebej malim državam nikoli niso prinesle nič dobrega.

Leto 2025 bo polno ravno takih izzivov, ko torej iger ničelne vsote, pozivov »ali si z mano ali proti meni«, ne gre izključevati ali podcenjevati. V takih primerih se moramo redno in odločno odzivati, ne glede na morebitne neprijetne pozive, morda celo grožnje, ki nas utegnejo doleteti. Mir in varnost, utemeljena na sodelovanju, solidarnosti, trajnostnem razvoju in zaščiti človekovega dostojanstva, sta vizija in pot do našega napredka.

Zato dileme ni: če želimo napredovati, za kar potrebujemo mir in varnost, je naša dolžnost in pravica, da nismo tiho. Naša dolžnost in pravica je, da se povezujemo z enako mislečimi državami, ki ne želijo biti tiho. Ki ne želijo biti postranska žrtev interesov velikih.

V prihajajočem letu pričakujem, da bomo še naprej dobro sodelovali. Ob današnji priložnosti pa vam in vašim družinam iz srca želim mirne božične praznike ter polno prijetnih doživetij v preostanku leta 2024, z iskrenim upanjem na mirnejše in prijaznejše leto 2025.

Hvala.